

O DJELU VERE STEIN ERLICH

UVOD

Znanstveni skup pod nazivom Sociologija, antropologija i etnologija organizirali su 17. i 18. prosinca 1982. godine Sociološko društvo Hrvatske i Hrvatsko etnološko društvo zbog dva osnovna razloga — prezentiranja i vrednovanja opusa Vere Stein Erlich, pionira kulturne antropologije kod nas, te radi podsticanja suradnje i eventualnih interdisciplinarnih istraživanja sociologa, antropologa i etnologa. Namjera organizatora bila je da poveže što veći broj znanstvenika iz različitih sredina i time doprinese stručnom dijalogu na jugoslavenskoj razini, što je samo djelomično ostvareno.

Skup je bio podijeljen u četiri tematske cjevine: o životu i radu Vere Stein Erlich, sociološki i antropološki pristup porodici, problemi socijalizacije i akulturacije, i sociologija, antropologija i etnologija. Jedanaest sudionika iz Zagreba, Beograda i Sarajeva sudjelovalo je s pisanim referatima ili usmenim izlaganjima, a znatno je veći broj sudjelovao u diskusiji. Za objavljivanje smo odabrali priloge što ispunjavaju dva uvjeta: da rasvjetljavaju neki aspekt djelatnosti Vere Erlich ili uže tematike kojom se bavila, te da kritički razmatraju taj aspekt iz određene teorijske perspektive.

Prva dva priloga (Sklevicky, Supek-Zupan) stavljaju u prvi plan intelektualnu biografiju Vere Erlich, prateći njezin razvoj od prvih radova na području pedagogije i psihologije, preko publicističke aktivnosti vezane uz feministički pokret tridesetih godina, do zrelih radova s područja kulturne antropologije na čiji je profil bitno utjecao autoričin boravak i studij u SAD. U članku L. Sklevicky problematika odnosa spolova, porodice i feminističkih pokreta u radovima V. Erlich dovodi se u vezu sa suvremenom misli u antropologiji i u interdisciplinarnim studijama o ženi. Posebno je važno što se osvjetljava do danas gotovo nepoznata i posve neocijenjena djelatnost V. Erlich u predratnom periodu. Prikaz također omogućuje da uočimo bitni pomak u njezinom radu: od prakse kritike patrijarhalne porodice iz psihosociološke perspektive prema istraživanju njezine evolucije i strukture iz antropološke perspektive.

U drugom se članku nastoje rekonstruirati teorijski utjecaji pojedinih vodećih američkih antropologa koji su znatno odredili profil kasnih, kulturno-antropoloških radova Vere Stein Erlich — knjige »Porodica u transformaciji« i »U društvu s čovjekom«. Analiza tih dviju knjiga, kao i niza bilježnica u kojima je Vera Erlich zapisivala svoja mišljenja o pročitanoj literaturi, omogućila je da se istraže često samo implicirane i nedorečene koncepcije američke kulturne antropologije u njezinim radovima.

Treba svakako istaći da bi za potpuno razumijevanje spomenutog pomaka prema kulturnoantropološkoj perspektivi trebalo proučiti i utjecaje nekih domaćih etnologa i ekonomista s kojima je Vera Erlich surađivala ili čije je radove čitala (Cvijić, Filipović, Bićanić i drugi). To je ovog puta izostalo.

Druga dva priloga u ovom tematskom bloku donekle su inspirirana tematikom kojom se bavila Vera Erlich, ali se usredotočuju u prvom redu na neke suvremene probleme u području gdje se dodiruju sociologija i etnologija. Tako Žarana Papić objašnjava koncept distinkcije spola/roda i njezin status u suvremenim društvenim znanostima, tek sekundarno, nakon što je utvrdila teorijsku problematiku, ustanovljuje da se već u radovima Vere Erlich mogu pronaći fragmentarni elementi suvremene antropologije spolnosti. Doprinos Vere Erlich ona, dakle, valorizira iz perspektive suvremenih društvenih znanosti.

Članak Dunje Rihtman-Auguštin upozorava na štetnost nedovoljno znanstvene komunikacije između etnologije i sociologije koja je uzrok nekritičkog preuzimanja već zastarjelih modela iz etnologije. Kao primjer spominje se romantični model proširene seljačke obitelji, »zadruga«, i koncepta »narod«, gdje su u oba slučaja unutar etnologije, domaće i evropske, nastale zadnjih decenija značajne revizije što ih sociolozi nisu uopće syjesni. S druge strane, ponovo se upozorava na potpunu ignoranciju i gluhoću etnologa za rezultate sociologijske teorijske misli i empirijskih istraživanja. Budući da je namjera organizatora skupa **Sociologija, antropologija i etnologija** bila i da istraži moguću suradnju između tih znanosti na zajedničkim projektima, ovim se člankom dobro ukazuje na činjenicu da je osnovna pretpostavka za bilo kakvu suradnju prvenstveno međusobna informiranost. Izboru radova s ovog znanstvenog skupa pridodana je i biografija i bibliografija radova Vere Stein Erlich što je izradila sama autorica.

Olga Supek-Zupan